

Šiame numeryje:

Ši kartą dėmesys poezijai.
Ispanų novelių antologija.
Hartfordo universitetas pagerbė prof. Vytautą Marijošių.
Lietuviai Amnesty International forume, Washington.
Vincent van Gogh ir kiti Toronte.
Janinos Degutytės eilėraščiai.
Lietuvio istoriko palikimas: Antanui Namiui mirus.
Didelio džiaugsmo nėra.
Vytauto O. Virkau paroda.
Tarptautinių dainininkų pasiklausius.
Nauji leidiniai.

Kertinė Parastė

Ši kartą dėmesys poezijai

Jau tūkstančius metų žmonija ieško galimybių išsireikšti įvairiose poetinėse formose. Nuo senų laikų poezija suteikia daug reikšmės žmonių jausmams ir vaizduotei. Šiame ilgame vystimosi procese poezija, kaip viena menų sritis, yra pasiekusi išskirtinio brandumo ir rafinuotumo, kartais net iki tokio taško, kad poeto žodžiai lieka nesuprantami šiaip jau eliniam skaitytojui.

Poezija, kaip ir kitos menų rūšys, dažnai liudija ir išreiškia gyvenamos epochos dvasią, stilų bei skonį.

Paskaitę įvairių tautų poeziją, pastebime, kaip išsilyga paskiros kalbose tam tikri jos savitumai ir atskiri kultūrų galvosenos bei išraiškos būdai. Net per daug net įsigilinė, galėtume tuoj pat išskirti įvairių tautų, kaip japonų, rusų, anglų ir lietuvių poeziją ir atspėti, kokiame laikotarpyje ji buvo rašyta. Juk žinome, kada vyravo visuotiniai priimtose formos, kaip hegzametras, pentametras, sonetas.

Nors patriotinė ar nacionalinė poezija tautos visada buvo stipri (ypač tose tautos, kurios buvo vienokiu ar kitokiu būdu persekiojamos), bet ir tarptautinis ar internacionalinis bruožas tolydžio užčiuopiamas visose tautos. Pastebime, kaip didieji kūriniai: graikų bei romėnų klasikiniai veikalai, pvz. Homero Iliada ir Odiseja, Šventasis Raštas, Dantės "Dieviškoji Komedija" ir kiti raštai įtakojo visų tautų kūrybą vienokiu ar kitokiu būdu.

Poezija ne tik įkvepia dvasinės jėgos, bet ji gali paveikti ir skaitytojo laikyseną, suteikti jam inspiracijos, išvalgos ir praplėsti akiratį. Poezija yra vaizduotės kalba, o vaizduotė dažnai mato gyvenimą, daiktus ne tokius, kokie jie yra realybėje — objektyvinę plotmę, bet tokius, kokie jie yra kūrėjo mintyse ar jausmuose. Dailininkas Chagall'is net pareiškė, kad jo mene nėra nei pasakos, nei legendos elementų. Jis nusistatęs prieš terminus kaip "fantazija" ar "simbolizmas, nes, jo manymu, mūsų vidinis pa-

saulis yra pati tikroji realybė, daug tikresnė negu mus supanti aplinka. Oscar Wilde taipgi sakė: "Svajonės yra vienintelė realybė, kitokia realybė yra niekas".

Tad matome, kad šioji vidinė dvasios, o ne faktų išraiška gali būti net tikresnė, tyresnė, savo impulsyviu aistringumu grynėnė negu racionalus žodžių derinys. Kūrėjo išpuošimai, aplinkos daiktai ir peryvenimai, patekę į vaizduotės sferą, kuria jo vidinė pasaulis, tikrą pasaulį, bet nebūtinai jo visą pasaulį. Todėl taip dažnai užtinkame, tame pačiame poete, diametraliai priešingus pasisakymus ar perduotas mintis. Poezijoje dažnai randame visokių iracionalumų, panašiai kaip liaudies pasakose ar vaikų kūriniuose — tai Meno pasiskirtis, ir kūrėjas skverbiasi į po žemė, sunkiai apčiuopiama erdvė, rausdamasis po tą amžiną žmogaus neišsakomą ir pilnai neišreiškiamą siekimą suprasti save ir visatą.

Eilėraščio paskirtis nėra smulkmeniška analizė ar aprašymas bet kokios temos, o poeto subejejeimas atskleisti žodžiais mintis ar jausmo esmę ir eilėraščio tematikos šerdį bei vidų. Šis siekimas gali naudotis įprasta terminologija, bet gali išsiveržti ir iš įprastų sąvokų. Poetas gali vaizduoti šuoliais išplaukti iš sąmonės ar pasąmonės srautų ir sukurti naują poetinį lauką. Tas laukas gali būti labai įvairus. Pvz. rašymas be skyrybos ženklų, prasmingų ir beprasmių žodžių žaismas, sukuriant iliuziją ar nuotaiką.

Be abejo, įvairūs eksperimentavimai ir manierizmai sužadina dėmesį ir dažnai pakeičia tam tikros epochos priimtą stilų, bet esmėje išlieka tokia poezija, kuri pajėgia pasakyti ką nors išskirtinio apie gyvenimą ir žmones. Tad nors šiais laikais yra priimta, kad meno kūrinys neprivalo laikytis vadovėlinio logiškumo, bet poezijai juk žodis turi reikšmę ir sąvoką, o kalba turi savo sistemą ir tvarką, kurios pri-

ISPANŲ NOVELIŲ ANTLOGIJA

JURGIS GLIAUDA

ISPANŲ NOVELĖ. Ispanų rašytojų novelių antologija. Sudarė Povilas Gaučys. Kalbą žiūrėjo Pranas Razminas. Viršelį piešė Marytė Barzdžiūtė. Išleido Lietuviškos knygos klubas 1980 m. Chicagoje. Spaudė „Draugo“ spaustuvė. Leidinys gaunamas „Draugo“, kainą 10 dol., su persiuntimu — 11 dol.

Masyvus, 484 puslapių tomas, „Ispanų novelė“, praėjusių prieššventinių knyginių staigmenų sezono dienomis atsigulė ant knygnešių skobnių. Tai ispanų rašytojų novelių antologija, kuri rūpestingai parengė (ir noveles lietuvių kalbon išvertė) Povilas Gaučys. Kalbą tikrino Pranas Razminas.

Pirmai pažinčiai suvesti su knyga tarnauja švelniai nuteikiantis viršelis — spalvos, piešinys, saldi melancholija — kuri nupiešė Marytė Barzdžiūtė. Ir ta plytų arka, kurios anga rakto skylutės formų, galbūt alegoriškai suponuoją įžangą į Pirenejų pusiausios novelę.

Ivado žodyje P.G. (Povilas Gaučys) rašo: Trumpais bruožais apžvelgus įvairialypę ispanų novelę, tenka pažymėti, kad jos esminiai požymiai nepaprastai sutampa su šiuo dienų laikotarpiu dvasia, nes savo turinys novelė apima visas sritis: socialines, dorovines, psichologines ir būtovines problemas. Dėl to savo begalinio temų įvairumo ji neatsispiriamai patraukia geriausius ispanų rašytojus ir skaitytojų labai vertinama ir mėgstama (psl. 12).

Povilo Gaučio vertimų nuopelnai su niekuo nepalyginami. Tai milžiniškos apimties medžiaga. Tai pažintinis turtas. Ir tai estetinio auklėjimosi mokykla. Šalia sunkaus vertimų darbo, Povilas Gaučys yra nepalyginamas smulkiosios prozos (novelių) antologijų sudarymo meistras. Mums jis davė Azorino novelių ir Lotynų Amerikos novelių antologijas. Jis išvedė antologijų su-

darymo sistemą iš archyvinų, chronologinių rėmų. Jis suteikė antologijai vitalinį žvilgėjimą.

1953 metais, vertindamas P. Gaučio parengtą „Pietų Kryžiaus padangę“ antologiją, tvirtinau, kad medžiagos išdėstymas stambiame tome nėra chronologinė, kvazi-akademine monotoniš, bet puiki temų, nuotaikų, siužetų, dėstymo stilų mozaika. Tai teikia siautėjančio Niagaros krioklio žavesį. Vertėjas pažėrė siužetinių ir teminių kontrastų mozaiką. Tai suteikė knygai pabrėžtiną dramatiškumą ir pabrėžtiną spalvingumą.

„Ispanų novelėje“, antologijoje, sudarytojas neišvengiamai privalėjo laikytis chronologijos, tačiau jis parinko pristatomųjų autorių noveles vykusius ir išbandytų metodu: kontrastuojančias temas, kas ir šioje antologijoje, kaip „Pietų Kryžiaus padangę“, garžino briliantiška įvairove.

Savaimė aišku, kad neįmanoma šitokioje antologijoje pristatyti visus arba beveik visus autorius, kurie rašė noveles. Enciklopedinio išsamumo čia nėra. Čia yra dvidešimt trys autoriai, kurie kokia nors rašymo maniera itin būdingi. Ir iš esmės, tai modernių autorių antologija. Tikslai du šešioliktojo ir septynioliktojo amžiaus vardai, Miguel de Servantes ir Tirso de Molina tefingūroja. Kiti jau devynioliktojo ir mūsų amžiaus autoriai. Šie jau ne tiek pažintiniai, kiek mūsų pajautimų išgyvenamieji mūsų eros žmonių vaizduotėjai.

Nėra dailiosios prozos formos, kuri būtų sunkesnė už novelę. Novelistas - romanistas čia negali „išsitiesti“ dėstyme. Čia viskas privalo būti lakoniška ir... pilna. Kai kurie garsūs romanistai novelių rašymo fronte turėjo dėl to net skaudžių pralaimėjimų.

Ispanų romanistai taip pat ne visai tik laimėjo, noveles kurdami. Tačiau, kada geras romanistas sugebėjo mobilizuoti novelei

El Greco (graikų kilmės ispanas, 1541-1614). Marijos dangun paėmimas (Chicago's Meno institutas)

vaizdavimo lakoniškumą, epizodo dinamiką, pūvį per visą žmogaus psichę, pridėdamas koloritui dar lyrizmo, ironijos, nervingumo arba brutalumo, jie išgaudavo nepaprastą meninės vertės kūrinių, nelyginant pigmalionai, bekalę iš luito marmuro naujas galatėjas.

Tam tikrais laikotarpiais kinodrama išraiškos metodus ir leitmotyvus, bet nekintamojo novelės meno esmė išlieka ta pati.

Be ankščiau minėtų, rinkinyje randami šie ispanų rašytojai: Pedro Antonio Alarcon, Gintavo Adolfo Becquer, Juan Valera, Jose Echegaray, Eugenio Selles, Jose Nogales, Emilia Padro Bazar, Leopoldo Alas (Clarín), Armando, Palacio Valdes, Joaquin Dicenta, Vicente Blanco Ibanez, Vicente Diez de Tejada, Pio Baroja, Miguel de Unamuno, Ramon del Valle-Inclan, Jose Martinez Ruiz - Azorin, Concha Espina, Gabriel Miro, Ramon Perez de Ayala, Wenceslao Fernandez Florez ir Ramon Gomez de la Serna.

Nežinančiam ispanų kalbos iš šios egzotiškai ir pompastiškai skambančios vardu bei pavardžių kaskados tikrai kai kurie vardai šiek tiek pažįstami. Tai liudija, kaip mažai mes pažįstame milžinišką ispanų literatūros sceną, kurią uždangos kraštą prarečiais pakelia Povilas Gaučys.

Plačiame Pirenejų pusiasulyje yra daug gerokai skirtingų savo kultūra ir gyvenimo būdais provincijų. Todėl ne tik mums, pašaliniams, bet ir patiems ispanams, vienos provincijos papročiai ir kalbos skambėjimas yra taipgi naujovė ir egzotika. Juk ir

mumyse dar egzistuoja džiukų, žemaičių, vilniečių, aukštaičių, žanavykų, kapsų ir mažlietuvių paprotinės ir fonetinės skirtybės.

Is vardo ir iš pavardės ispanas atpažįsta savo rašy. Jų intymesni priklausomumai. Baroja — baskas, Victor Catala — iš Katalonijos, Ibanez — Valensijos sūnus, Palacio Valdez — tai žmogus iš Astūrijos, Quintero — Andalūzijos augintinis ir t.t.

Ne urmu, ne ūmai plito čia literatūrinės srovės. Būta plačios įvairovės. Palengva ir su lokaliais niuansais noko realistai, natūralistai, lyrikai, net melodraminės prigimties labai talentingi novelistai. Daug veikė galinčioji devynioliktojo amžiaus Prancūzijos įtaka. Novelės struktūroje ne visada lakonizmas buvo laikomas dogma, būta plačių išsiliejimų, ką matome ir šioje antologijoje. Panašiai ir lietuviškoje novelėje: plati esmė savo puslapiams novelė laikoma didesne darbo (ir prakaito) investicija, kaip trumpesnė. Gi trumpesnės rašymas kaip tik išspaudžia daugiau prakaito...

Novelės meistriskumo siekiant, dažniausiai tinka tai, kas reta, kas keista, kas nekasdieniška, kas skaitytoją sukrečia. Tai nėra dogma, bet tos taisyklės daugiausia ir laikosi ispanų novelistai. Racion del Valle - Inclan virtuoziskumo pasiekia sukrečiančiai brutalia novelė „Sukilėlių vadas“, Concha Espina žavi savo, lyg ir melodramatiška, novelė „Pasmestinukas“, Azorin meistriskai nuvainikuoja dogmatinių novelės „staigmenis“, parašydamas tradiciniai „toreadorišką“ novelę „Sėdint ant pakopų“. Tikras to žanro perlas!

Ramon Perez de Ayala žavi novelė „Sėkmedienio šviesa“, kur lygiomis teisėmis žengia stilizavimo grožis, krikščioniškos pasaulėžiūros akcentas ir poetinių introdukcijų vaizdai...

Tad šioji antologija nėra skirta vien tik rašytojiškam pažinimui lygiui plėsti ar papildyti; anaipol — knyga skirta kiekvienam, kas iki šiol tebesudaro savo privatų knygynėlį. Savo turinio aruodais ir savo nugarėlės plokščiui tai toli gražu nėra eiline knyga.

Kiekvieną šioje antologijoje pristatomą autorių antologijos sudarytojas atestuotą enciklopediškai glausta biografija. Duoti šaltiniai (psl. 481) iš kur paimtas originalusis novelės tekstas. Tikras malonumas ši medžiaga. Daugelio rašytojų biografijos pateiktos dinamiškai, įdomiai, nuotaikingai. Štai gvyais bruožais apibūrinę autoriai, paėmus atitinkamas frazes iš jų mini-biografijų:

Alarcon — karšto ir aistringą temperamento, metė kunigų seminariją ir tėvų namus, neturėdamas nė dvidešimties metų (psl. 105). Becquer — sekdamas literatūrinės garbės sunkiai vargo. Kada, pagaliau, pradėjo garsėti, džiavos pakirstas mirė (psl. 135). 1908 metų Nobelio preminkas Echegaray — skaičiavimų profesorius kelių inžinerijos institutų, vėliau matematikos fizikos centr. Madride universitete (psl. 151). Emilia Bazan — eidama keturioliktus metus, atmintinai mokėjo didžiulius pasaulinius veikalus, kaip pvz. Šv. Raštą, Iliadą, Dieviškąją Komedią ir

(Nukelta į 2 psl.)

Francisco Goya (ispanas, 1746-1828). Ispanų sukilėlių sušaudymas 1808 m. gegužės 3 d. (Prado muziejus Madride)

(Nukelta į 2 psl.)

Hartfordo universitetas pagerbė prof. Vytautą Marijošį

University of Hartford, Connecticut valstijoje, praneša, kad universiteto vadovybė, norėdama pagerbti savo ilgametį profesorių Vytautą Marijošį, įsteigė jo vardu nuolatine stipendiją. Stipendijai gauti bus skelbiami konkursiniai egzaminai. Egzaminus geriausiai išlaikęs studentas gaus „Marijošius Fellowship“ studijuoti dirigavimą ir muzikos teorijos dalykus. Stipendija bus pirmą kartą skiriama 1981 metų rudenį ir po to jau kiekvienais metais.

Buvęs vyriausias Lietuvos Valsybės operos dirigentas ir Kauno konservatorijos dėstytojas Vytautas Marijošius savo srityje profesoriatu pradėjo už metų po atvykimo į Ameriką. 1950 metais į savo dėstytojų eiles jį pakvietė Hartt College of Music, kuri su keliomis kitomis kolegijomis vėliau susijungė į University of Hartford. Muziką Marijošius buvo nuolat keliavęs ir aukštesnius akademinius rangus, pakeltas į pilną profesūrą ir pakviestas eiti Muzikos departamento vedėjo pareigas. Muzikos departamento vedėju jis išbuvo apie dešimt metų. Šiuo metu prof. Marijošius dėsto tik vieną semestrą ir metus

ir diriguoja universiteto koncertus.

Be profesoriavimo, prof. Marijošius yra ilgesnį laiką vadovavęs ir dirigavęs Hartford String Orchestra, Manchester Civic Orchestra ir New Britain Symphony Orchestra. Jis taip pat buvo pakartotinai kviečiamas diriguoti rinkiniams jaunųjų muzikų orkestrams (All State Orchestra Festivals) New York, New Jersey, Delaware, New Hampshire, Pennsylvania ir Connecticut valstijose.

Lietuviai yra matę prof. Marijošį diriguojantį Symphony of the Air, New Yorke, Chicago Symphony Orchestra ir Chicago Lietuvos operą. Jo pastangomis Chicago Lietuvos operai buvo sukurios trys vienaveiksmės operos: Julius Gaidelio, Jeronimo Kačinskio ir jo paties „Priesaikas“. Šios operos buvo pastatytos Chicagoje, muzikui Marijošiui diriguojant 1976, Amerikos jubiliejiniais metais.

Profesorius Marijošius taip pat randa laiko akompanuoti lietuviams solistams ir paskutiniuoju metu yra parašęs koncertinių dainų lietuviškiems žodžiams.

Vincent van Gogh ir kiti Toronte

Šis garsus olandų dailininkas mirė prieš 90 metų, išgyvenęs tik 37-nerius metus. Pamišimo priepuolyje jis nusizūdė.

Prisimenant jo mirties 90-tąsias metines, Toronte Art Gallery of Ontario suruošė jo darbų parodą. Atidaryta sausio 24 d., ji tęsis čia iki kovo 22 d.

Šalia Vincento van Gogh'o darbų galerijoje yra apšviesti ištatyti ir kiti jo amžininkų kūrybos. Matomi dar šie dailininkai: Paul Gauguin, Henri de Toulouse-Latrec, Georges Seurat ir Paul Serusier ir kt.

Toronto dienraštis „Sunday Star“ sausio 25 d. šios parodos progą atspaudė ilgąka meno kritikės Lisa Balfour Bowen rašinį, pavadintą: „More than a mad artist“, o dienraštis „The Globe and Mail“ išleido specialią laikraščio laidą vasario 9 d.

Grįžtant prie minėtos meno kritikės Lizos Balfour Bowen gana plataus parodos aprašymo, čia tenka pasinaudoti tik kai kuriomis jos mintimis atpasakojamaj formoj.

Girdi, besiruošiant rašyti apie dailininką Van Gogh'ą, kažkur pašoninėje kyla mintis užmiršti jį, atmeti jį, nes buvęs piktas dailininkas, nusijovęs pats savo ausį, o vėliau ir visai nusizūdęs.

Negana to, ypač paskutiniajam savo gyvenimo dešimtmetyje jis buvęs „overproduktivus“ dailininkas, tapydamas suleigusias ar atskirus ir grupinius kaimiečių portretus bei savo paties autoportretus daugelyje atvejų sunkiai perprantamose spalvose, kažkieno pasakymu — „in complementary colours“.

Vis dėlto Vincent van Gogh, kaip dailininkas ir kaip asmuo, buvo ir tebėra itin intriguojantis, dažnai buvęs ir tebesą net nesuprantamas meno pasaulyje.

Šio Art Gallery of Ontario meno parodoj, tituluojamoj „Vincent van Gogh and the Birth of Cloissonism“, koncentruojamasi prie labai aprėžto dailininko periodo nuo 1886 iki 1891 m. To užsibrėžimo svarbiausias tikslas — parodyti Van Gogh'o įtaką kitiems dailininkams ir kiti jam pačiam.

Anais laikais Paryžiuje Fer-

nard Corman meno studija būvusi svarbiausiu punktu, kur Van Gogh suėjo kontaktą su kitais jaunais menininkais, su kuriais jau nebesiskyrė iki savo gyvenimo pabaigos. Pats Corman greičiau buvęs konservatyvus meno mokytojas, nežiūrintis, kad pas jį spiedavosi ir radikaliųjų dailininkų grupė, kuri, be abejonės, vaidino svarbią rolę, bekuriant Vakarų pasaulio poimpresionistinio periodo meną.

Van Gogh isimatrikuliavęs į Corman'o studiją 1886 m. ir tada ten susitikęs su Emile Bernard'u, kuris, nežiūrintis jo labai jauno amžiaus, pasidavęs labai jo laisvai Van Gogh'o draugu. Bičiuliavosi ir su Henri de Toulouse-Latrec'u. Bet artimiausias draugelis buvęs Paul Gauguin'as.

Visų šių suminėty dailininkų darbai šiuo metu kaip tik yra ištatyti Art Gallery of Ontario. Matomi greta ir kiti dailininkai: Jakob Meyer de Haan, Charles Laval, Paul Serusier ir Maurice Denis.

Daugelio čia minimų dailininkų tapyba yra artima kloisonizmo (cloissonism) stiliui, kuriam būdinga spalvų plokštumos, apsuotos juodu kontūru. Paul Gauguin ir kiti tai darė, isimylėję

Prof. Vytautas Marijošius simfoninio orkestro paruošoj.

antikinės Graikijos, Bizantijos, kinų ir japonų meną.

Vincent van Gogh buvo gimęs 1853 m. Groot — Zundert vietovėje, Olandijoje. Jo tėvas buvo olandų protestantų kunigas ir nebuvo linkęs sūnų matyti nei vadinamą, nei garsiu dailininku.

Laimei, Vincentas turėjęs brolių Theo, jaunesnį už save, trokštantį tapti „meno — dealeriu“. Tokiu būdamas tik 16 metų, jis tapo, angažuodamasis remti ir Vincento užmojus.

Tačiau Vincento kelias į dailininkus buvęs gana ilgas, vedęs ir menininko karjerą per daugelį kitų profesijų. Kaip kunigo sūnus, turėdamas 24 metus amžiaus, pradėjęs teologines studijas, nes buvęs labai religingas. Tačiau greitai jis metėsis į kitus darbus bei profesijas, kol pasiryžęs pasidaryti dailininku. Tai buvę 1880 metais.

Šešerius metus jis gyveno Olandijoje, besimokydamas tapyti ir braižyti. Griebėsi portretinės tapybos. Stiprią įtaką toje srity turėjo jam didysis flamans Rubens. Tuo pačiu metu Van Gogh pasidavęs japoniškų litografijų lektoriumi, dideliu literatūrinės kūrybos gerbėju ir mėgėju. Ėmęs plačiau susirašinėti su garsiais rašytojais, netgi su rusų Dostojevskiu.

Po Van Gogh'o mirties buvo išleisti jo literatūriniai laiški, pavadinti „The Complete Letters of Vincent van Gogh“. Išleista jų net 3 tomų, apie 1.800 puslapių.

Van Gogh visą savo trumpą gyvenimą kentėjęs nuo emocinės depresijos. Tie depresiniai periodai atsispindi ir jo tapybiniuose darbuose. Nuolat jis eksperimentuodavęs naujomis formomis ir naujomis spalvomis. Pagaliau 1888 m. jis persikraustęs gyventi į Arles, pietinėje Prancūzijoje. Ten tapę saulėtus gamtovaizdžius ir portretus. Tuo metu jis rašė draugams, jog Arles vietovė — atradęs Japoniją. Jo tapybiniai

užmojai darėsi labiau suprantinti, spalvos mažiau moduluotos. Arles vietovė Prancūzijoje yra įkvėpusi Van Gogh'ui impulsą nutaupyti pačius geriausius ir garsiausius savo darbus, o taip pat nemažai ir tokių, kuriais primetama jam per didelė produkcija. „Saulėgraužės“, „Darbymetė“, „La Berceuse“, „Geltonas namas“ etc.

Cia gyvendamas jis kviesdavęs ir savo draugus į aplankyti. Atvykęs ten ir jo artimiausias draugas Gauguin. Abu vyrai tačiau turėdavę tarpusavy daugelį ir ginčų. Vienu tokiu momentu Van Gogh pasiekęs traumatinę būklę ir nuplovęs dalį savo kairiosios ausies grybo.

Pagaliau po šio incidento Van Gogh persikėlęs į kitą vietovę — St. Remy, kur jis ir toliau tapęs, bet jau dažnai jį kankindavę pamišimo priepuoliai.

1890 m. Van Gogh persikėlęs dar į kitą vietovę — Auvers — sur Olse, šiaurinėje Prancūzijos daly, kur pasidavęs pacientui ir draugu dr. Paul Gacheto, kuris taipgi domėjėsi menu, kaip lygiai ir Van Gogh'o gydymu. Deja, laike vienos sunkesnės psichinės krivės Van Gough persišovęs pats šautine ir po dviejų dienų mirė.

Mėnu besidomintiems Van Gogh'o paroda Toronte yra neeilinis pergyvenimas, tikra didžiulė šventė.

Pr. Alšėnas

APIE DOBILŲ „BLŪDĄ“

Beveik visi „Blūdo“ vertintojai vieningai išsklė autorius talentą vaizduoti žmones ir situacijas, piešti tuos žmones beveik apčiuopiamai plastiskai. Vaizdantis, labai piktai ir priekabia vertinę J. Linde — Dobila už tai, kad jis nesuprato ir apšmeižė 1905 - 1907 m. revoliuciją, šitaip nusakė tipizacijos bei individualizacijos galią romane: „Dobila veikė taip įsidėmi, kad net ir sapne juos matai su visu veidu, figūra ir judėjimais“.

J. Žekaitė (iš „Lietuvių romanas“)

Ispanų novelių antologija

(Atkelta iš 1 psl.)

Don Kichotą (psl. 182), Ibanes — kovėsi triukšmingose dvikovose, baudžiamas už smurtingus straipsnius (30 kartų sėdėjo kalėjime) (psl. 275). Inclan — gyveno žigoniskai, nepriklausomai, išdidų ir agresyvių gyvenimą (psl. 331). Concha Espina — Jaunystė praleido Čilėje (psl. 347). Florez — vėčiamas pats pelytis duona, labai jaunas pradėjo rašyti laikraščiams (psl. 432). Gomez de la Serna — pirmą savo knygą parašė eidamas tryliktuosius metus (psl. 475)...

Tokios ekstravagantiškos žiežirbos šių rašytojų biografijose. Su pasitenkinimu patyriau, kad beveik trečdalis antologijos autorių, pagal profesiją ir mokslą, yra juristai, kas jau mūsųose, ne išpanuose, tikra sensacija ir ekstravagancija. Tokių šioje antologijoje septyni autoriai iš dvidešimties. Kiti yra: trys žurnalistai, kiti — vienas ar po du medikai, mokslininkai, kariai, diplomatai.

Knygos tipografinis apipavidalinimas (spalvotas aplankas ir viršelis, įrišimas) gerai atestuoja spaustuvę.

Nauji leidiniai

• Kasdien nuplėšiamas sienuis 1981 metų KALENDORIUS — išleistas Nidos knygų klubo Londone, Anglijoje. Tai jau daugelį metų „Nidos“ vis paprinamas šios rūšies leidiny, esmetinė išvaizda ir pateiktas medžiagos kruopščiu atrinkimu neturį sau lygaus mūsų kalendorinėje istorijoje. Kiekvienos dienos nuplėšiamo lapuko antroje pusėje randami pasiskaitymai, informacinė, istorinė bei kultūrinė prasmė, yra tiesiog enciklopedinių įvairenybių metinis rinkinys. Čia ir su diena sutampantių sukaitysi bei sukaityvinkai, iliustracinės veikaly bei raštų ištraukos, lietuvių kalbos ir tautosakos įvairenybės, humoristikos gabalai ir kt. Ir kasmet ši visa medžiaga peredaguoja naujai, kasmet pavyzdžiai rodomi visi kiti. Tai sąžiningo ir kruopštaus redaktoriaus nuopelnas. Nors niekur jo čia vardo nerandame pažymėto, bet, kiek teko nugirsti, jis yra Kazimieras Barėnas. Šia jo sukaupą medžiaga ne kartą pasinaudoja ir „Draugo“ kultūrinis priedas. Tad šio unikalaus leidinio pabrėžimas tebūna ir vieša padėka jos kruopščiajam redaktoriui, o taipgi ir leidyklai. Leidyklos adresas: „Nida“, 2 Ladbroke Gardens, London WW 11, 2PT, England.

Lietuviai Amnesty International forume, Washington

1981 m. sausio 31 d. (šeštadienį), Washingtono D.C. Amnesty International organizacijos ratelis suruošė, tuo čionykščiu mūsų terminu kalbant, vakaronę, paskirtą žmogaus teisių problemai Sovietų Sąjungoje. Vakaro programoje dalyvavo keli žymesni disidentai, neseniai išvykę iš Sovietų Sąjungos. Tarp jų buvo ir du lietuviai: Tomas Venclova ir Vladas Sakalys.

Susibūrimas įvyko Jack Rasmussen galerijoje, miesto centre, kur dviejų aukštų patalpos buvo suakimšai prigužėjusios žmonių. I minėjimą susirinko daugiau kaip 350 vašingtoniečių, visokio amžiaus ir įvairiausių politinių pažiūrų. Tarp publikos dažnai girdėjosi rusų kalba. Publika taip pat buvo matyti ir keli Washingtono kolonijos lietuvių veidai.

Minėjimą pradėję advokatas Joshua Rubenstein, kuris darbuojasi žmogaus teisių plotmėje ir yra autorius neseniai išėjusios knygos „Soviet Dissidents: Their Struggle for Human Rights“. Pirmiausia Amnesty International pasveikino Massachusetts valstijos buvę kongresmaną kun, Robert Drinan. Jisai pranešė, kad nauja Reagano administracija, galima tikėtis, daugiau domės Sovietų disidentais. Bet užtat Amnesty International turės stengtis išgarsinti ir kitų kraštų politinius kalinius. Po tos kalbos rusas mokslininkas disidentas Yuri Yarym-Agajev pranešė, jog neseniai labai padidėję politiniai areštai Sovietų Sąjungoje, o tarp areštuotų vis dažniau pastebimos moterys.

Po Yarym-Agajev pranešimo kalbėjo žurnalistas ir žinomos knygos „The Russians“ autorius Hedrick Smith. Pasidalindamas savo prisiminimais, Smith paaikino, kaip sunku Sovietų Sąjungos piliečiams nuosirdžiai atsižvelgti užsieniečiams ir kodėl jų disidentai yra tikrai verti pagarbos: jie išdrįsta prabilti už tuos, kurie tyli.

Po Hedrick Smith kalbėjo dvi rusės: Lyda Aleksiejeva, Maskvos Helsinkio grupės steigėja, ir Dina Kaminskaja — advokatė, gynusi kelis žymius disidentus Maskvoje. Advokatė bandė paaikinti, kai kuriuos juridinius keblumus Sovietų Sąjungoje. Kalbėjo rusiškai, o žurnalistas Smith buvo jos vertėjas.

Toliau buvo pristatytas Tomas Venclova. Jisai kalbėjo angliškai,

publikos prašydamas, kad nedarytų amerikiečiams įprastos klaidos ir nesutapatintų visos Sovietų Sąjungos vien tik su rusais. Tomas Venclova paaikino, kad Sąjungoje yra 15 respublikų, kurių visos turi savitas kultūras, istorijas, kalbas, tradicijas ir savo aspiracijas. Paminėjo latvius, estus, gruzinus, ukrainiečius, armėnus. Paaikino, kad jis esąs Lietuvos Helsinkio grupės atstovas užsienyje ir kad iš tos mažos trijų milijonų tautos šiuo metu yra kalinama Sovietijoje tiek politinių kalinių, jog jie sudaro apie 30 proc. viso Sovietų Sąjungos politinių kalinių skaičiaus. Paminėjo detales apie Viktorą Petkų ir sakė turįs sąrašą ir kitų lietuvių disidentų, jeigu Amnesty International tuo domėtusi. Baigdamas, Venclova lietuviškai perskaitė savo eilėraštį, dedikuotą žuvusiams disidentui.

Vladas Sakalys nebuvo įrašytas į spausdintą vakaro programą, bet buvo pristatytas kaip vėliausiai atvykęs disidentas, kuriam pasisekė, po vargingiausios kelionės, pėsčiam išsprukti iš Sovietų Sąjungos. Jisai savo žodžiu priminė Ribentropo-Molotovo paktą ir su šiuo paktu susijusią neseniai pabaltiečių pasirašytą atsišaukimą, už kurį ir pats buvo patekęs pavojui, todėl turėjo trauktis į Vakarų.

Programą pajavirino Yale universiteto vyrų rusiškas choras, kuris, šalia rusiškų dainų, sudainavo ir vieną lietuvišką. Pasirodo, jog tą vyrų chorą prieš 27 metus įsteigė vienas latvis.

Vakaronės metu antrame galerijos aukšte žmonės turėjo progos asmeniškai pasišnekėti su disidentais. Mačiau Tomą Venclovą, besikalbantį su filipiniečiu, kuri užsienyje juo pokalbį magnetofono juostelėje.

Minėjimo eigoje taip pat buvo prisiminta ir Nijolė Sadūnaitė, kurią Washingtono Amnesty International ratelis buvo adoptavęs ir kuri perėitą vasarą pagaliau galėjo sugrįžti į Lietuvą.

Džiugu, kad šitokiuose forumuose girdisi lietuviškos pavardės ir matomi lietuvių veidai. Didelė čia padėka Venclovai ir Sakalui. Jie padeda garsinti Lietuvoje vykstančią žmogaus teisių kovą ir kartu pabrėžia Lietuvos nepriklausomybės siekimo aspiracijas.

El. B.

Ši kartą dėmesys poezijai

(Atkelta iš 1 pusl.)

valo laikytis kiekvienas, kalba besinaudojantis. Skaitytojo saviame yra ieškoma, ką poetas nori sąmoningai ar nesąmoningai pasakyti, arba kokią emocinę nuotaiką bandoma sukurti žodžiais.

Eilėraštis yra sudėtinga daugelio elementų pynė. Eilėraštyje jungiasi žodžių prasmė, garsas, intonacija bei vaizdai. Šių laikų poezijos santykis su skaitytoju labai nevienodas, nes ir pavienių žmonių interpretacija ir samprata be galo įvairi. Jei pažvelgsime į šiais laikais rašytus eilėraščius, irgi matysime, kaip plačiai sklaidosi jų funkcija bei humanistinė paskirtis.

Lietuvių šandieninė poezija, šlapus ir anapus geležinės uždangos turi ir tam tikrų panašumų, bet ir akivaizdžią priešingybę. Matyti, kaip aplinka gana daug įtakoja išraišką ir tematiką. Tačiau ir sovietinėje literatūroje, besiremiančioje komunistinės ideologijos ir „liaudiškumo“ principais, rašytojo ir skaitytojo ryšio problema išlieka. Kiekvienas rašytojas bando to ryšio ieškoti savaip. Kartais net didelės rizikos kaina.

Šiandien visoje mūsų poezijoje randame įvairiausių kūrinių; tų, kurie laikosi tradicinių elementų, ir tų, kurie yra išiveržę iš tikrų ar tik tariamų varžų. Vieni bando ištraukti iš žodžių jų specifines galimybes, o kiti plėsti tematikos lauką.

Pažvelgus į lietuvių poezijos istorinę raidą, vis matysime pasiskirius laikotarpiams būdingas tendencijas, tačiau išaugusias iš Lietuvos žemės. Antrasis pasaulinis karas gyvastingą lietuvių poezijos kamieną perskėlė į dvi dalis: tėvynėje ir išėjimoje. Tačiau giluminiuose savo klotuose tenai ir čia lietuvių poezija geriausia savo pasiekimose pasilieka nedaloma, primestųjų aplinkybių ir dirbtinių varžų nesurakinama ir kūrybine prasme neišsami.

Lidija Šimkutė-Pocienė

Kai tik kurį sutinkame, kuris mums turėtų būti dėkingas, tuojau tai atsimeiname. Kaipgi dažnai mes galime sutikti tą, kuriam mes patys turėtume būti dėkingi, ir apie tai nepagalvojame.

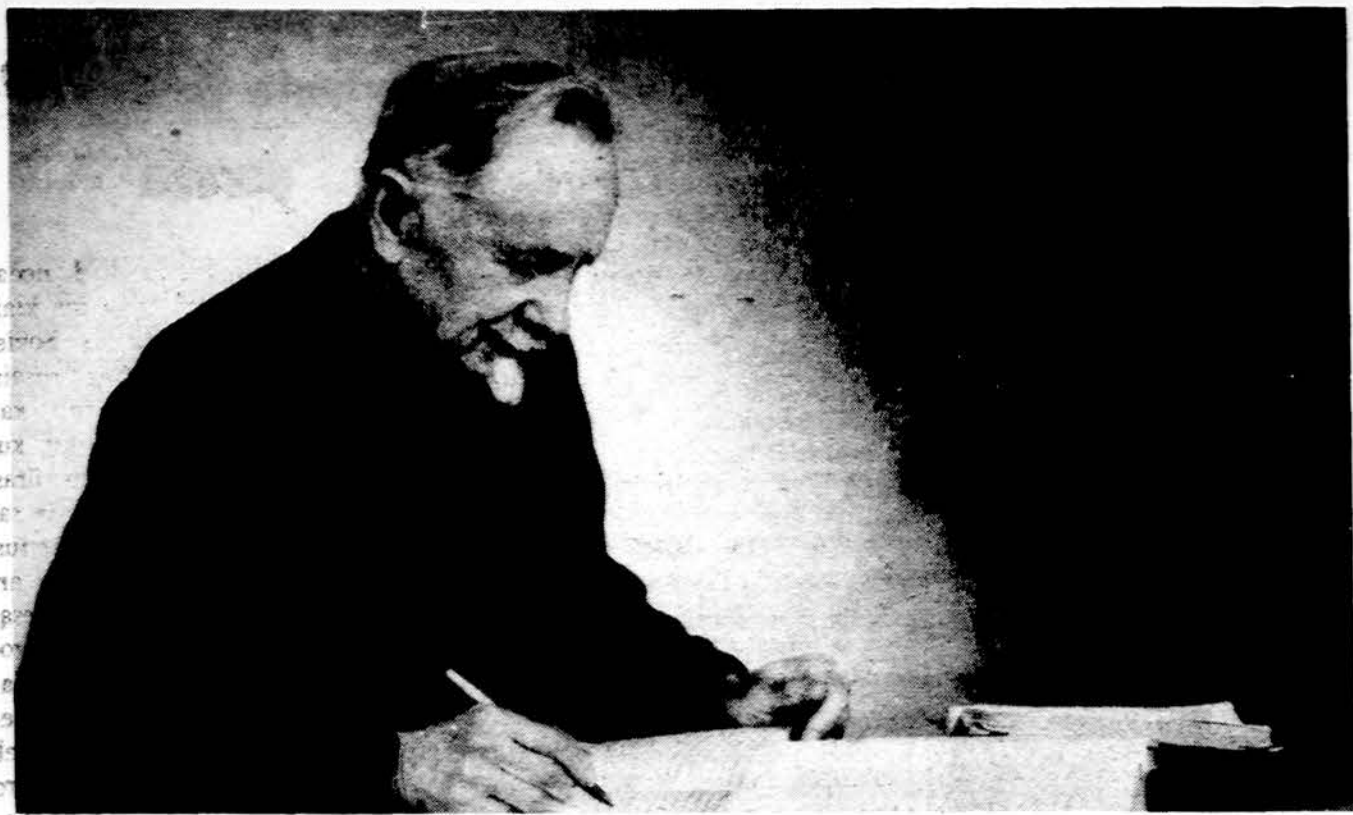
J. W. Goethe

Vincent van Gogh (1853-1900) Keltas su kiparisais

Paul Gauguin (1848-1903) Nukryžiuotasis

Antanas Namikas, grįžęs iš tremties, vertė Lietuvos kronikas 1969. VI. 5.

Lietuvio istoriko palikimas

Antanui Namikui mirus

Tik neseniai iš okupuotosios Lietuvos mus pasiekė žinia, kad 1980.XII.30 Kaune mirė a.a. Antanas Namikas, istorikas, archeologas ir pedagogas. Mirė sulaukęs senyvo — 93 metų amžiaus. Jo palaikai buvo iš Kauno parvežti į Užpalius, kuriuos jis labiausiai už viską pasaulyje, gal net labiau už savo artimuosius, mylėjo, jų praeitį studijavo ir aprašė. Jį palydėti į amžinybę susirinko daugybė užpalių. Iš Utenos atvykę kraštotyrininkai pagerbė jį, kaip Utenos kraštotyros muziejaus įkūrėją. Buvo paskelbtas smulkesnis jo gyvenimo ir darbų aprašymas. Po laidotuvių kraštotyrininkai taip pat perėmė globoti jo raštikąjį palikimą.

Istorikų tiek tėvynėje, tiek išeivijoje nedaug turime. Nedaug išleista studijų Lietuvos istorijos klausimais. Atrodo, kad lenkai Lietuvos istorijos klausimais parašo ir paskelbia daugiau studijų, kaip mes patys. Bet ir ką mūsų istorikai Lietuvoje parašo, ne viskas skelbiama: istorijos mokslas Sovietuose yra griežtoje partinės cenzūros kontrole. Taigi gal nemažas studijų skaičius guli stalčiuose ar net palėpėse paslėpti. Neleidžiami ir pagrindiniai Lietuvos istorijos šaltiniai.

Velionis Antanas Namikas kaip tik ir buvo „stalčinis“ istorikas. Jis nemažai rašė, kūrė, bet nedaug kas iš jo raštų paskelbta, ir mūsų istorijos moksle jis labai mažai pažįstamas. Taigi tebus leista šio rašinio autoriui kiek plačiau jo gyvenimą ir darbus aptarti.

Gyvenimo eiga

Antanas Namikas gimė 1887.X.10 Lygamiškio kaime, prie Užpalių, Utenos aps. Mokėsi Užpalių pradžios mokykloje, Palangos progimnazijoje, Žemaičių kunigų seminarijoje Kaune, kurios nebaigęs išlaikė egzaminus mokytojo teisėms gauti ir studijavo Maskvos archeologijos institute ir ten 1917 m. baigė archeologijos — istorijos skyrių. Po to gilino studijas, paruošė disertacinį darbą Lietuvos istorijos tema — Metaraly k istorii nesvobodnogo choziaistva Velikago kniazestva litovskogo ir jį apgynė 1918 m., gaudamas diplomuoto archeologo laipsnį.

Tačiau į universitetinį darbą jis neturėjo galimybės įsitraukti. Gyvenimo aplinkybės vertė jį ieškoti mokytojo darbo. Nuo 1908 m. mokytojavo Utenos dviklasinėje mokykloje, 1910 m., Gučiūnų pradžios mokykloje, 1921 m. Rokiškio, 1925 m. Skapiškio, 1926 m. Radviliškio vidurinėje

BRONIUS KVIKLYS

se mokyklose. Vėliau buvo paskirtas Utenos apskritys pradžios mokyklų inspektorium ir šiose pareigose išbuvo 11 metų. Šį darbą pamėgo, uoliai lankė mokyklas, instruktavo mokytojus, tikrino jų darbą, teikė pedagoginius patarimus, kūrė naujas pradžios mokyklas ir rūpinosi jų ūkiniais reikalais.

Okupacijų metais, atleistas iš inspektorius pareigų, mokytojavo Ukmergės, Dusetų gimnazijose, Pakruojo vidurinėje mokykloje. 1948–1956 m. buvo ištremtas į Sibirą, Krasnojarsko sritį. Tremties sąlygos buvo sunkios, kaip ir visiems tremtiniams, tačiau tremties pabaiga buvo kiek lengvesnė, nes ir tremtyje būdamas, ten rusams stokojo mokytojų, buvo pakviestas vienoje gimnazijoje dėstyti vokiečių kalbą.

Iš tremties sugrįžęs pusantų metų dirbo Salų žemės ūkio techniku, kol išėjo į pensiją. Paskutinis gyvenimo dešimtmetis buvo labai sunkus, nes A. Namiką ištiko didelė nelaimė — apako. Ši priežastis labai apsunkino ir taip jau sunkius jo gyvenimo metus.

A. Namikas — istorikas ir muziejininkas

Dar Maskvoje besimokydamas, surinko istorinę ir archeologinę medžiagą ypač apie savo gimtuosius Užpalius ir tyrinėjo jų praeitį. Daug medžiagos rado Rusijos Teisingumo ministerijos archyve. Išrinko Vytauto Didžiojo privilegijas, duotas rusų žemėms, kurių nuorašai kartu su disertacijos darbu nuorašų,

Antanas Namikas (stovi viduryje) prie lūnos, kurioje jis su kitais tremtiniais drauge gyveno Krasnojarsko krašte 1954 m. rugpjūtio mėn. (Nuotraukos iš Br. Kviklio archyvo)

laikų. Turėjo surinkęs ir vertingą asmenišką Lietuvos monetų rinkinį, kurį laikė savo bute.

Iš pradžių jo įsteigtas muziejus buvo laikomas Utenos aps. savivaldybės patalpose ir jos globojamas. Pastatius naują mokyklą, perkeltas į specialią patalpą. Tačiau 1941 m., prasidėjus karui, vertingesnius eksponatus išgrobstė besitraukiantieji bolševikai ir Uteną užėmė vokiečiai. Pastangos apginti muziejų nuėjo niekais, nes mokykla buvo kariuomenės užimta. Išliko tik dalis verpsčių ir dar kai kurie menkesni dalykai, paslėpti mokyklos pastogėje. Savo numizmatikos rinkinio vertingesnes monetas A. Namikas, nematydamas kito būdo joms išsaugoti, keliaudamas į Sibiro tremtį įsidėjo į kelionės krepšį...

Lietuvos istorinių šaltinių vertėjas

Gyvendamas Sibiro tremtyje ir vėliau grįžęs į Lietuvą, ryžosi imtis sunkaus darbo — versti Lietuvos kronikas iš lotynų ir vokiečių kalbų į lietuvių kalbą. 1947–1949 m., Sibiro tremtyje būdamas, pradėjo versti Hermano Vartburgio (Hermann de Wartberge) Livonijos kroniką, kuri apima laikotarpį nuo vokiečių atsikraustymo Livonijon ligi 1378 m. Čia aprašomi 29 ordino žygiai į Lietuvą, pažymimas užmuštų, paimtų belaisvių, o taip pat išplėstų galvijų, arklių skaičius; išskaičiuojamos vardais 48 Lietuvos vietovės, kurias kryžiuočiai naikino. Daugumą jų ir dabar galime lokalizuoti, nustatyti didesnes anų meto gyvenvietes, pažinti ekonominę lietuvių gyvenimą.

Vėliau jis vertė į lietuvių kalbą kitas kronikas. Apie vienos jų vertimą A. Namikas 1959.II.12 šio rašinio autoriui rašė: „Dabar jau įpusėjau vertimą Vigand'o de Marburg'o kronikos. Jei būsiu sveikas, tikios ligi balandžio galo užbaigti. Šitos kronikos, kartu su komentarais, susidaro 210 dipelio formato knygos lapų. Komentarai parašyti dabartine vokiečių kalba. Aš juos perdirbu saviškai (tik kai kuriuos), pagal mūsų aiškinimus; kai kuriuos visai išleidiu, o pačią kroniką verčiu visą, nekeisdamas. Tik joį yra vietų, kur vertėjas iš senosios vokiečių kalbos lotynų kalbon (Dlugošo reikalams) praleido ir pridūrė nesąmonių, nes, išvertus pažodžiui, gaunasi ne sąmonė, beprasmiskas susigrūdimas žodžių...“

Dar 1973.V.19 A. Namikas, nerasdamas galimybės išleisti kronikų vertimus okup. Lietuvoje, teiravosi galimybės jas paskelbti JAV-bėse ir savo senų dienų draugui pedagogui Vaclovui Čižiūnui rašė: „Vertimu sąsiuvinuose kairę pusę lotyniškas tekstas, o dešinę lietuviškas. Tas, mano nuomone, reikalinga, kad skaitytojas galėtų patikrinti vertimo tikslumą, arba norėtų sužinoti, kaip tam tikra mintis išdėstyta lotyniškai. Turint tik lietuvišką tekstą, jis priverstas jo tikslumu akiai tikėti. Tai didelis minusas...“

A. Namikas, puikiai žinodamas lotynų, vokiečių ir daugelį kitų kalbų, yra išvertęs 3, o gal ir 4 Lietuvos kronikas. Negalėdamas jų išspausdinti okup. Lietuvoje, ieškojo būdų išleisti išeivijoje. Negalėdamas rankraščio persiųsti, jis savo vertimus siuntinėjo atskirais lapais jau minėtam savo draugui V. Čižiūnui. Tačiau persiuntimas buvo vargingas — dalis lapų pakeliui žuvo. Kiek vėliau vertėjas juos mėgino papildomai atsiųsti. Tokiu būdu pas V. Čižiūną atsirado pilni dviejų kronikų vertimai. Iš jo rankraščių pateko į šio straipsnio autorius, kiek vėliau į Jono Dainausko rankas. Ieškota bū-

Poetė Janina Degutytė

Janina Degutytė

GURKŠNIS VILTIES

Sopulio kšsnis, gurbšnis vilties — mūsų skalsi kasdieninė duona. Lapkričiu kaip drabužių velkies. Viską priimsi, kas žemės duota.

Nerimas — oda, ugnis — tai kraujas. Lapkričiu kaip drabužių velkies. Ir toks juokingas aukštas sukrautas laukiantis laužas. Gurbšnis vilties, sopulio kšsnis — pradžios pradžia. Žvaigždės ir žuvis... Viens kitą surandam to begalybė. Tavo būta čia, tavo žemės žodžio kaip rando.

1977

VAKARINIS RATNYČĖLĖS PRELIUDAS

Kur mane veda pavasarėjantis čiurlenimas čiurlėjimas? Einu į tą balsą, užgniaužus gėlę, apmaudą, bejėgiškumą. Vandens ir oro skambėjimas pakeri ir užvaldo. Seni nerimastingai sušakoje medžiai sako: „Mes dar čia. Ir tu su mumis“. Laikrodžiai sustoja. Putojantis upelės čiurlenimas. Čiurlionis. Jo žvaigždė virš vakaro, virš tamsėjančio blizgančio vandens, virš tylinčios paukščių giesmės, virš atspėto pumpuro, išsprogusio iš nevilties.

1978

MŪSŲ MOTINŲ KALBA

1

Tarsi po vasaros lietum — po tavimi kvėpuoju. Tavo žodžiai liečia mano kūną gyvybės vandeniu. Jie įsisunkia į kraują, įsišaknių audiniuose,

jie pirštų galuose pulsuoja ir tylos danguje pulkuojasi paukščiais prieš tolimą nežinomą kelionę. Arba — iš patamsėjusių randų prasiskleidžia erkėtrožėm...

...Asotis, pintinė, pelynas, auksinis šešėlis... Aš galiu išvardinti visus daiktus, užmirštus prieklėčio kampe, — ir tai bus maldos žodžiai.

Ir mėlynu varpu skamba erdvė, kai žiūriu į tave kaip į veidrodį, kuriame atrandu savo pradžią.

1973

2

Nuolat sugrįžtu prie jos — po Sofoklio tragedijų, pro Vijono Didįjį testamentą, po Rembo, Adomo Mickevičiaus, Rilės ir Cvetajevos —

sugrįžtu lyg iš kelionių po svetimus kraštus prie žodynų ir pasakų, prie „ūžė girelė, ūžė“... [Išiklausau — ausim ir akim, rankom, viso kūno porom — kiekvieną garsą noriu paliesti, išiklausau į tą neapsakomą skambėjimą, į tą likimą, kuris man duotas kartu su ja. Pavydžiū jo sau.

Gal šitos žolės šnekasi tarpusavy lietuviškai? Gal šitai susižaukia upės?

Kaip ją pernešti į kitą tūkstantmečio krantą — per tą degantį laiką? Kokiam eglės šlamejime įkalbėtą? Kokioj meilės giesmėj įrašytą?

1974

TEVIŠKĖS KLEVI

Stovi čia visą šimtmetį. Begalinio švelnumo tavo šiurkšti žievė, lapai tolydžio keičia savo spalvą: nuo žalsvumo su auksiniais žiedsostais ligi tamsaus kraujo spindėjimo. Lengva man prie tavęs — viskas atslūgsta, nutolsta, tavo paveikslas visada man akyse. Stovi čia visą šimtmetį, o aš ir nepaklausiau.

ar tau lengva su manim... Istorija eina pro tave, keisdama vėliavas ir vardus, tik žemė ta pati po mūsų kojom... Nežinau, ką tu galvoji, ką kalbėsi su paukščiais, su prisiminimais... Klausiu savęs, katrais labiau mes vienas kitą pažįstam...

1978

LIETUVA

Lietus laukimas laimė letija liepų svaigus kvėpėjimas — viskas telpa į tavo trumpą vardą. Lengva eiti prieš vėją — nes ugnis dar gyva mummyse šimtus metų — nuo anų laužų. Pulsuoja šaltinis, kai delnu palieti žemę. Lekia paukštis tavo danguje. Laimingas, kas išėina su tavo vardu lūpose.

1978

(Eilėraščiai iš naujo poetės rinkinio „Tarp saulės ir netekties“, išleisto Vilniuje 1980 metais)

tytojas galėtų patikrinti vertimo tikslumą, arba norėtų sužinoti, kaip tam tikra mintis išdėstyta lotyniškai. Turint tik lietuvišką tekstą, jis priverstas jo tikslumu akiai tikėti. Tai didelis minusas...

A. Namikas, puikiai žinodamas lotynų, vokiečių ir daugelį kitų kalbų, yra išvertęs 3, o gal ir 4 Lietuvos kronikas. Negalėdamas jų išspausdinti okup. Lietuvoje, ieškojo būdų išleisti išeivijoje. Negalėdamas rankraščio persiųsti, jis savo vertimus siuntinėjo atskirais lapais jau minėtam savo draugui V. Čižiūnui. Tačiau persiuntimas buvo vargingas — dalis lapų pakeliui žuvo. Kiek vėliau vertėjas juos mėgino papildomai atsiųsti. Tokiu būdu pas V. Čižiūną atsirado pilni dviejų kronikų vertimai. Iš jo rankraščių pateko į šio straipsnio autorius, kiek vėliau į Jono Dainausko rankas. Ieškota bū-

dų svarbius vertimus išleisti. Buvo prašyta lėšų iš vertėjų labai artimų žmonių — nesulaukta nei pinigų, nei atsakymo. Dabar, jei neklystu, du dviejų kronikų vertimai yra saugomi Lietuvių Katalikų mokslo akademijos.

Yra ir daugiau A. Namiko rašinių išeivijoje, jų tarpe beveik pilna Užpalių istorija, medžiagos apie kai kurias vietas, siek tiek atsiminimų, medžiaga Namikų giminės genealogijai ir kt. Visi šie dalykai, išskyrus vieną kitą ištrauką, niekur neskelbti, ne-spausdinti.

Reiktų išleisti jo raštiką palikimą

Reiktų, kad kuri nors mūsų kultūrinė institucija ar atskiras asmuo susidomėtų šio švie-saus žmogaus palikimu. Reik-

tų pirmiausia esamą medžiagą surinkti į vieną vietą. Įdomūs, ilgi ir istorinių žinių pilni A. Namiko laišukai, kurių turi du velionio sūnūs — dr. Motiejus Namikas, gyv. Los Angeles, Calif. ir inž. Daumantas Namikas San Francisco, Calif, Los Angeles tebėra gyva velionio sesuo Ona Andriuvienė, Chicagoje brolio Juozo sūnus Vytautas. Šiek tiek laišukų ir kitos medžiagos dar gal rastųsi Vc. Čižiūno palikime, pas Br. Kviklį ir dar kur nors kitur.

Raštų surinkimas, redagavimas ir išleidimas pareikalautų nemažai pastangų, bet pamėginti jį atlikti verta. Reikia tikėti, kad raštų leidimo akciją paremtų ir abudu velionio sūnūs. Tokiu būdu išeivijoje būtų pastatytas paminklas vyrui, kuris Lietuvą labai mylėjo ir jos labui visą gyvenimą dirbo.

Nauji leidiniai

• **LKB KRONIKA**, Nr. 45, 1980 m. spalio 22 d. Numeris skirtas vyskupui Julijonui Steponavičiui, švenčiančiam vyskupystės 25 metų jubiliejų. Šio „Kronikos“ numerio turinys toks: Išpūdziai iš jo ekselencijos vysk. J. Steponavičiaus vyskupystės jubiliejaus Vilniuje; Terlecko ir Sasnausko teismas; Gydytojo A. Statkevičiaus teismas; Mūsų kaliniai: Paulaitis, Petkus, Janulis ir Stanelytė; Kunigų seminarija; Smurtas prieš kunigus: Šapoka, Zdebski ir kt.; Kratos ir tarymai. Žinios iš vyskupijų. Tarybinėje mokykloje; Nauji pagrindinio leidiniai. Numerio apimtis — 26 psl.

• **AUSRA**, Nr. 22, 1980 m. gegužės mėn. Naujo numerio straipsniai ir temos: Dar daug galime; Lietuvos Helsinkio grupės dokumentai Nr. 22 ir 28: SOS, SOS, SOS, Pasimatymai su Henriku Jaskūnu; Senojo sodo pavasaris — pirmieji laisvės žingsniai; Atvira laiškas sūniui; Lietuvių ir lenkų santykių klausimu — polemika; Nutaustame per mišias šeimas; Nūdienės dainelės — eilėrašiai; Žinios. Romo Kalantos minėjimas ir kt.

• **CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA**, No. 41, Jan. 1, 1980. A Translation of the Complete Lithuanian Original „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika“, Nr. 41. Documenting the Struggle for Human Rights in Soviet-Occupied Lithuania Today. Translation by: Vita Matulaitis. Translation Editor: Rev. Casimir Pugevičius. Published by the Lithuanian R. C. Priests League of America, 351 Highland Blvd. Brooklyn, N. Y. 11207.

Kun. K. Pugevičiaus parašytame įvade trumpai pažvelgiama į tikinčiųjų situaciją nepriklausomybės laikais ir šiandieninėje okupacijoje. Ypač atkreipiamas dėmesys į lietuvių vyskupų likimą. O toliau duodamas pažodinis „Kronikos“, Nr. 41, vertimas anglų kalbon. Intriguojantys skyriai: For the Human Rights Declaration; Our Prisoners; Lithuanians Are De-

fending Their Language; Discrimination Against Believing Students; Fight for the Church of Klaipėda; News from the Dioceses; In the Soviet School; Catholics in the Soviet Republic; New Underground Publications ir kt.

• **Aleksandras Radžius, PRIIMK MANE, MĖNULI**. Eilėraščiai. Aplanas Ados Korsakaitės - Sutkuvienės. Išleido „Ateitis“ 1980 m. Literatūros serijos Nr. 19. Spaudė M. Morkūno spaustu- vė Chicagoje. Rinkinis 84 psl., kaina — 5 dol., gaunamas ir „Drauge“.

Šiai antrajai A. Radžiaus knygai pasirodžius, galėtume jį vadinti tikru astronautu mūsų poezijos erdvėje. Tiek pirmosios knygos „Baltas mėnulio miestas“ (1975), tiek čia minimo rinkinio temos ir įvaizdžiai didžia dalimi sukasi apie astronominę ašį. Mūsų skaitytojai A. Radžių pažįsta ir kaip entuziastingą visatos mokslų mėgėją, savo šios srities malonumais įdomiai besidalinantį ir su „Draugo“ kultūrinio priedo skaitytojais. Taigi — astronomas ir poetas. Ir sunku būtų pasakyti, kuris kurį lenkia. O gal tik vienas kita labai prasmingai papildoma.

Šiaip jau visatos erdvė yra šalta ir žmogui gana nesvetinga. Tačiau poetas savo širdimi knygos puslapiuose ją gerokai sušildo.

Zinoma, ne visur autoriui pavyksta visa tai įkūnyti meninėje plotmėje. Ir ne visur poetas

čia laimi prieš astronomą. O šiai knygai reikalinga tik poeto pergalė. Šitokios pergalės ir nori kiek galima daugiau:

MĖNULIO RAIDĖS

Dėmių nėra mėnulio veide, tik saulės įrežti ženklai, tik niekur neregėtos raidės, kurias tu mirdamas skaitai. Kurias tik mirdamas gali skaityti ir svajoti, kai mėnuo plaukia vandenį tavęs numirusio ieškoti.

• **ATEITIS**, 1980 m., Nr. 10. Ateitininkų Federacijos leidžiamas katalikiškas — lietuviškos orientacijos mėnesinis žurnalas. Vyr. redaktorius — kun. Kęstutis Trimakas, 850 DesPlaines Ave. Apt. 409, Forest Park, IL 60130. Redaktoriai: adv. Saulius Kuprys, dr. Arūnas Liulevičius, Rima Sidrienė ir Aldona Zailskaitė. Redakcijos nariai: dr. Roma Kuprienė, Jonas Kuprys, Daiva Marke- lytė, dr. Linas Sidrys, Grasilda Reinytė ir Linas Palubinskas. Administruoja Juozas Polikaitis, 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, IL 60629. Metinė prenumerata JAV ir Kanadoje — 9 dol., Pietų Amerikoje — 5 dol., kitur — 7 dol. garbės prenumerata — 15 dol., susipažinimui — 7 dol.

Šį numerį redagavo Roma ir Saulius Kuprys, o išdėstė Jonas Kuprys.

Numerio vedamųjų temos — Federacija: Kongresas ir siekiai; Miłosz: Tikėti — rašyti; Šakalys: Žydi ir lietuvi; Ne akis už akį; Jaunimas: Ateities konkurse; Laiskas: Sutinkant Ateinantį. Visos šios temos gvildinamos Kęstutio Trimako. O toliau duodama: prel. J. Balkūno turiningas pamokslas Lietuvių Romos katalikų federacijos kongrese; Juozo Laučkos paskaita „Katalikų veiklos

1980 metų Lietuvių rašytojų draugijos literatūrinės premijos laureatė poetė Kotryna Grigaitytė. Kaip mūsų dienraštyje jau buvo skelbta, Kotrynai Grigaitytei juri komisija (L. Andrieus, P. Jurkus, N. Mazalaitė, S. Santavara, V. Volertas) premiją paskyrė už jos šeštąjį eilėraščių rinkinį „Marių vėjui skambant“ ir už visą jos ligšiolinę kūrybą. Šeštojo rinkinio aplanke pastaroji K. Grigaitytės poezija aptariama taip: „Tai rezignacinė gyvenimo pavakarės poezija, dar šaukianti pavasarį ir saulės tekėjimą, tai pastangos atsistoti prieš vėją, pasipriešinti negailestingam laiko srovei. Ši pavakarės poezija yra mažiau žavi už audringus jaunystės polėkius“. O skaitytojams tie jaunystės polėkiai bene labiausiai įsimena koncertine daina vėrusiam K. Grigaitytei eilėraštyje „Na tai kas...“

idėjos ateities perspektyvoje; dr. malonumu čia atiduodame Jonui A. Damušio žodis apie dabarties

darbus; taigi A. Damušio keliami trys klausimai, svarstant lietuviškųjų parapijų veiklą kun. Antano Saulaičio mintys apie pilialkalnius, parapijas ir jaunimo centrą; Romualdo Kriaučiūno svarstymai vadovų tema; ir daug daug idomiu puslapiu, aprašančių ir vaizduojančių konkrečią ateitininkijos veiklą.

Šį kartą jau net išskirtinai reikėtų pabrėžti tikrai profesionalų, estetinę prasme be priekaištų, kūrybingai išradinę vizualinį puslapių sutvarkymą. Kreditus su-

vo degančių vitražų, ar Marčiū- lionis su Aleksa dar neregėtomis savo skulptūromis. Jų ir daugelio kitų pasigendame. Ar jie savo pe- blyksteliai ir įdomesnis tapybinis užmojis. Trūksta tačiau kitokių dailės rūšių kiek labiau įsiminti ekspozitų. Viskas didele pa- rodos dalimi kažkaip per daug lygu, viskas tik vidutinėje pakopo- je. Nerandame ir negalime su- šukti: štai koks įspūdingas Vik- toras Petravičius naujuoju savo raiziniu, ar Adolfas Valeška sa-

k. brd.

Šis „Pasaulio lietuvių“ nume- ris yra skirtas Australijos lietu- viams. Čia atitinkamuosiuosiuos ir nuotraukose atsispindi labai gyva ir šakota visu šio kontinento lietuviškųjų koloni- jų ir jų organizacijų veikla. Štai ryškiosios puslapių antra- tės: Australija ir jos lietuvi, Trisdešimtmečio sukaktį pažy- mint, Ieškant teisybės, Australi- jos lietuvių dienos, „Mūsų pa- stogė“, Australijos lietuvių sie- lovada, Kultūriniai lietuvių pa- sireiškimai, Australijos lietuvių fondas, Lietuviškųjų mokykla, lietuvių fizinis auklėjimas ir sportas, Australijos lietuvių jau- nimo sąjunga, Adelaidės lietuvių, Adelaidės lietuvių biblioteka, Al- bury-Wodonga lietuvių, Canber- ros lietuvių, Geelongo lietuvių, Hobarto lietuvių, Latrobe Valle- ty lietuvių, Melbourne lietuvių, Newcastle lietuvių, Pertho lietu- viai, Salės lietuvių, Sidnio lietu- viai. Numerį užsklendžia: PLB Žinios, Mirusieji, Laiškai ir JAV lietuvių fondas. Visa australiš- ka savo medžiaga šis „Pasaulio lietuvių“ numeris tokia tirstai sukaupia informaciją įdomus ne tik šios dienos skaitytojui, bet bus taipgi labai parankus istori- nis šaltinis kada nors ateityje ir mūsų išeivijos istorikui.

• **MOSŲ VYTIS**, 1980 metų ruduo. Skautiškos minties jauni- mo ir vadovų žurnalas. Leidžia Akademiniis skautų sąjūdis. Red- aguoja Juozas Toliušis, 7220 S. California Ave., Chicago, IL 60629. Administruoja Danutė Korzonienė, 2725 W. 84 Place, Chicago, IL 60652. Metinė prenu-

merata JAV ir Kanadoje — 6 dol., kitur — 3 dol., garbės prenume- rata — 10 dol., atskiras numeris — 2 dol.

Šį kartą žurnalo puslapiuose rašoma apie Vytautą Didįjį svarstoma kaip jaunimas gali prisidėti prie lietuviškos visuo- menės veiklos, žvelgiama į ASS studijų dienas ir suvažiavimą, aptariamos naujos knygos ir kt. Žurnalas iliustruotas nuotrauko- mis.

• **VYTIS**, 1981 m. vasario mėn., Nr. 2. Lietuvos Vyčių mė- nesinis žurnalas. Redaguoja Lo- retta I. Stukas, 234 Sunlit Dr., Watchung, N. J. 07060. Admini- stracijos adresas: Vytis, 2524 V. 45 St., Chicago, IL 60632. Me- tinė prenumerata — 8 dol.

Žurnalo straipsniuose anglų ir lietuvių kalba atkreipiamas dė- mesys į Vasario 16 dienos istori- nę reikšmę ir šiandieninę jos pri- siminimo prasmę. Daug visokios ir iliustruotos informacijos apie Lietuvos Vyčių veiklą.

• **TECHNIKOS ŽODIS**, 1980 m., Nr. 4. Leidžia Amerikos Lie- tuvių inžinierių ir architektų sąjunga Chicago skyriaus Techninės spaudos sekcija. Vyr. redaktorius V. Jautokas, 5859 S. Whipple St., Chicago, IL 60629. Administruoja Antanas Braz- džūnas, 7980 West 127 St., Pa- los Park, IL 60464. Metinė pre- numerata — 6 dol., studentams — 2 dol. Techniniai šį nume- rį paruošė J. Rimkevičius ir V. Jautokas.

Šiame numeryje: Petroklastika — dabartinis ir ateities perspek- tyvos (Ramojus Vaitys); Zvilgs-

nis į lietuvių architektūrą (Al- bertas J. Kerelis); Miesto užsta- tymo raida (apie Kauną 1918 — 1940 metais); Broniaus Kvieklio knyga „Telsių vyskupija“ (Rū- ta Jautokienė); plati techninė ir inžinierių bei architektų veik- los apžvalga. Numeris gausiai iliustruotas.

Vytauto O. Virkau paroda

Vytautas O. Virkau priklauso tai mūsų dailininkų kartai, kuri pirmoji išsimokslino savo srityje šiame krašte tuoj po to, kai pokario metų nauja išeivijos baiga plūstelėjo iš Europos į Ame- riką. Vytautas O. Virkau 1951 — 1956 m. dailę studijavo Chicago Meno institute, baigdamas jį ma- gistro laipsniu. Lig šiol yra su- rengęs apšviesti savo individualių parodų ir dalyvavęs bendrinėse Chicago ir lietuvių dailininkų parodose. Dirba tapybos ir grafikos srityse, yra sukūręs operoms dekoracijas, knygoms viršelius, ekslibrisus.

Tapyboje iš labiau abstrak- taus ekspresionizmo perėjęs į re- alijų gamtos detalių kompozici- jas, nutapė itin jam būdingas, au- galų pluoštais bei lapais laisvai alsuojančias drobes.

Po tam tikro tylos laikotarpio dabar ir vėl individuali Vytauto O. Virkau darbų paroda „Gale- rijos“ patalpose, 744 North Wells Street, Chicagoje. Dailės bičiuliams bus tikrai įdomu su- žinoti, ką ir kaip kuria Virkau dabar. Paroda galerijoje vyks nuo vasario 24 d. iki kovo 14 d. Gale- rija atdara visas savaitės dienas, išskyrus pirmadienius ir sekma- dienius, kada galerija uždaryta. Lankymo valandos nuo 11 val. ryto iki 6 val. vak.

• **PIRMIEJI ŽINGSNIAI**, 1980 m. gruodžio 20 d., Nr. 1. Kristijono Donelaičio lituanisti- nių mokyklų mokinių laikraš- telis. Leidinys 32 psl. Spaudai pa- ruošė mokyt. D. Bindokienė. Puslapiuose mokinių rašiniai, piešiniai ir mokyklos veiklos bei darbo kronika, iliustruojama ry- kiomis nuotraukomis.

Didelio džiaugsmo nėra

Chicago ir apylinkės lietuvių dailininkų parodos M. K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Vasario 16-tos savaitėje jau anks- čiau buvo įprastos ir laukia- mos. Vis su viltimi, kad tokia proga kaip tik pasireikš mūsų or- ganizuotumas, reikalo supratimas ir kūrybingumas. O tik pa- matai, jog viso to gerokai trūks- ta; jeigu šiek tiek ir yra, tai to- li gražu ne tokiam laipsnyje, kad galėtum džiaugtis ir net sveikai pasididžiuoti.

Štai ir šiemet — Vasario 16- tos ryžto dailės paroda, o ekspoz- naitais neužpildėme nė tris gale- rijos salutes, užteko dviejų. Žino- ma, ne kiekviena dailės vertė. Čia- čiau, kai parodoje pasigendi žio- nykščių dailininkų, jau neištrina- mai įsirežusių į visos lietuvių tau- tos meno raidą, kai nerandi jau čia išeivijoje pasiekusių reprezen- tacinį lygį, o vietos galerijoje dar tiek ir tiek, tai ir užgula žiū- rovo dvasią sunkumas, kuriuo ne- lengva atsikratyti.

Gal ir šios situacijos kaltininkų visu tikrumu neieškome. Gal kal- ti ir dailininkai, kurie lengvai ranka numoja į faktą, kad jų laukia sava visuomenė savoje ga- lerijoje? Gal kalta ir galerijos va- dovybė kuria nors organizacinio metodo, etiketo ar aplamai dar- bo strategijos prasme? Žiūrovui visa tai ne tiek svarbu. Svarbiau- sia, kad jis nori bent kartą metu-

se „sostinėje“ Chicagoje išvysti jei ne visos išeivijos, tai bent šios didžiosios lietuvių kolonijos dai- lės užmojų polėkius kiek galima gausesniam ir kūrybingiausiam skrydyje, o atėjęs galerijon vis turi nusivilti, išvydęs tik eli- nę parodėlę.

Ir tai nėra koks nors visuoti- nis nuvertinimas šiemetinės, čia

Giedrė Zumbakienė

iš Chicago ir apylinkės lietuvių dailininkų parodos M. K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje.

Kristalinė žemė

Tarptautinių dainininkų pasiklausius

Vasario 7 d. Los Angeles Šv. Kazimiero parapijos salėje įvyko Tarptautinės dainininkų grupės koncertas. Šis vienetas, vadovu- žias melodijas ir už jas atsideko- dama ploja tiek, kad atlikėjai iš- eity antrakart nusilenkti. Net ir tais atvejais, kai labai prastą dai- navimą vertėjo sveikai kaunietiš- kai nušvilpti. O tokių atvejų tą vakarą pasitaikė — ne vienas, bet keli.

Pasirodo, rečitalinis menas Los Angeles lietuvių solistams nėra lengvai įkandamas riešutas. Vis trūksta tai šio tai kito: tai dik- cijos raiškumo, ar sklandesnio niuansavimo, tai prigimto muzi- kalumo, ar šiltesnio kontakto su klausytojais... Išimtis buvo Stasė Pautienienė, ypač su Toskos ari- ja pirmoje dalyje. Ir Birutė Dab- šienė, Traviatos duete išlaikydama kilnią balso ir jausmo pusiau- svyrą. Taip pat malonu buvo klausytis kitataučių gyvai atlikto kvarteto iš Rigoletto operos.

Jau keleri metai Tarptautinė dainavimo grupė (suteikusi ap- šviesti Los Angeles lietuvių dai- lininkų) noksta jaukiame ke- liu nemirtingu Verdžio, Puccinio operų sode. Zavingas yra jo spin- dėjimas. Itin patrauklus klausyto- jams. Tačiau ribotas, nes kaskart pasitenkinama vis tuo pačiu, gerai įsikaltu repertuaru. Gal sekan- čiam koncerte šis priekaištas bus suktas kaip tuščia molio puodynė. Lauksime.

Pr. V.